

THOMASGENOOTSCHAP, godsdienstig, cultureel genootschap in diverse Vlaamse steden.

In 1649 werd in de kerk van de dominicanen te Leuven het eerste St.-Thomasgenootschap opgericht als een geestelijk genootschap ter bescherming van de zedelijke gaafheid van de Vlaamse studenten. Na de heropening van de universiteit, in 1797 vanwege de Franse revolutie gesloten, werd in 1835 het Thomasgenootschap opnieuw opgericht. Ditmaal gold er het Frans, zoals in de universiteit

zelf. Uit de natuurlijke noodzaak om de eigen taal als voertuig van eigen geestelijk leven te gebruiken wilden de studenten een Vlaams Thomasgenootschap. Aanvankelijk werd dat door de universitaire overheid geweigerd uit vrees voor tweedracht. In oktober 1897 was er echter weer een Vlaams Thomasgenootschap met 350 leden. Onder de leiding van P. van den Wildenberg steeg het aantal leden in 1910 tot 900. Hiertoe had zeker de hernieuwing van de Nederlandse gewijde retorica bijgedragen. In 1899 hield H. Verriest er zijn Drie Geestelijke voordrachten. Noordnederlandse predikanten werden eveneens uitgenodigd. Als student in wijsbegeerte en theologie te Leuven (1907-'12) was pater Callewaert geregeld in contact met de Vlaamse universiteitsstudenten en hun leiders en volgde hij met belangstelling de maandelijksse voordrachten en het jaarlijkse triduum van het Thomasgenootschap. In die atmosfeer van het Thomasgenootschap schreef hij tijdens zijn studiejaren de meeste hoofdstukken van zijn Hoogschoolleven, waarover hij pas na de oorlog 1914-'18 te Leuven voordrachten zou houden en waarmee hij het Thomasgenootschap een glorietijd zou bezorgen. Ook te Gent, waar het Thomasgenootschap eind 1922-begin '23 werd opgericht, hield hij conferenties.

Na zijn aanstelling in het klooster van Oostende (1912) hervormde pater Callewaert het aldaar bestaande Thomasgenootschap, dat humanioraleerlingen gedurende de vakanties opving en waar een paar geestelijke oefeningen gedaan werden, met daarna onderlinge gezelligheid. Voortaan zouden maandelijksse actuele godsdienstige en moraliserende conferenties worden gehouden, gevolgd door groepsbesprekingen, voor elke jeugd buiten de partijpolitieke organisaties. Deken Camerlinck accepteerde dat niet en bracht de zaak voor het bisdom te Brugge, waar pater Callewaert schitterend werd verdedigd door zijn provinciaal P. Rolin, een Waal. Na zijn terugkeer uit zijn Ierse ballingschap in Gent (1921) stelde pater Callewaert vast dat aan de Vlaamse universiteitsstudenten op geestelijk gebied niet de minste aandacht werd geschonken. Begin december 1922 werd begonnen met een retraite voor universitaires. Op maandelijksse vergaderingen, waar men ook andersdenkenden uitnodigde, werden de Vlaamse studenten door voordrachten, lessen en persoonlijke contacten ingewijd in de beleving van de moraal en het katholicisme. Zijn werk Aristocratie en sommige hoofdstukken uit En Vlaanderen voor Christus zijn hiervan exponenten. Behalve een jaarlijkse bedevaart naar Oostakker voerde het Thomasgenootschap geen actie naar buiten. Telkens wanneer er in de katholieke of kerkelijke milieus van Gent iets op Vlaams gebied gebeurde dat de overheid niet aanstond, werd het Thomasgenootschap verantwoordelijk gesteld. De reden hiervan was: „Thomas” maakte geen propaganda voor de Katholieke Actie en bracht geen winst voor de politiek-katholieke partij. Callewaert is hiervoor enkele malen bij de bisschop ontboden en bedreigd met opheffing van het Thomasgenootschap. Dat kwam ook enigszins doordat C. Verschaeve en F. Daels als sprekers optraden. Door dit Thomasgenootschap, waarin nog de geest van het Algemeen Katholiek Vlaamsch Studentenverbond leefde, maakte Callewaert zich honderden vrienden onder

de afgestudeerden en academici. Het genootschap hield dubbele vergaderingen, één voor intra muros 's avonds, één voor spoorstudenten in de namiddag of de vooravond. Callewaert raakte ook verwickeld in de onrust om het Thomasgenootschap van Leuven, waar hij geregeld optrad met maandelijks voordrachten. Hij werd ervan verdacht aanstoker te zijn van de protesten van de Vlaamse studenten tegen de oekazen van de geestelijke overheid (mei 1924-'25). G. Romsée was toen voorzitter van Thomasgenootschap. Toen het Callewaert verboden werd nog op te treden, werd ook het Thomasgenootschap langzaam onttakeld door het autoritair optreden van sommige proosten van het Jeugdverbond voor Katholieke Actie. Pater Vervinckt, die leider was van het Thomasgenootschap - Leuven van 1938 tot '42, heeft het niet meer kunnen redden.

In 1928 richtte pater Callewaert een Thomasgenootschap op voor de veeartsenijschool van Kuringen. Pater Schroons nam hier de leiding van de vergaderingen in de parochiekerk. Tevens leidde hij een Thomasgenootschap te Brussel (Leysstraat) voor de Brusselse Vlamingen die te Leuven studeerden. In de jaren 1930-'35 leidde pater Andries te Antwerpen een St.-Thomasgenootschap voor humaniora-, voor normaalschool- en handelschoolstudenten, waaruit de Vlaamsgezinde studentenbond De Witte Kaproenen ontstond.

Tijdens de oorlog was het Gentse Thomasgenootschap actief: cursussen in plichtenleer en beroepsmoraal; in 1942-'43 een reeks lessen van Callewaert om Rosenbergs mytheorie te weerleggen. Veertien studenten namen toen ontslag.

Tijdens zijn proces (februari en april 1946) werden de vooroorlogse actie en de invloed van Callewaert door het Thomasgenootschap nog te berde gebracht; in de grond werd hij veroordeeld om zijn invloed via „Thomas” vóór de oorlog. In 1943 had Callewaert drie Thomasgenootschappen gesticht voor oud-leden te Gent, Antwerpen en Brussel, waar pater Vervinckt de leiding had. Met de bevrijding verdwenen ze alle. In 1946 telde „Thomas-Gent” nog 35 leden. Toen werd pater Warnez aangesteld als moderator. Het Thomasgenootschap evolueerde naar het Katholiek Universitair Centrum (KUC) en verhuisde van de Hoogstraat naar het Malpertushuis (Kortrijksepoortstraat), waar nu de actie voor een studentenparochie werd gevoerd.

In oktober 1947 verscheen het eerste nummer van Thomas, orgaan van het St.-Thomasgenootschap, Gent. In nr. 7, jg. 10, luidde de ondertitel Maandelijks orgaan van het KUC. Van nr. 1 van de 23ste jg. af heette het Maandblad van het KUC.

LITERATUUR: P.J.A. Nuyens, *Ik heb mijn jeugd bemind* (in handschrift in het Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven, Antwerpen, p. 109-111); - *De Strijd der Vlaamse studenten aan de katholieke Universiteit te Leuven Mei 1924-1925* (z.j.); - *Gedenkbroschure E.P. J. Warnez O.P.* (1955); - L. Elaut, *Eskulaperijen: P. Callewaert en de St.-Thomaskring* (1967, p. 105 vlg.); - P.J.A. Nuyens, *P.L.J. Callewaert* (1969); - E. Opdebeeck, *He Touched My Soul*, in *Oranje*, nr. 1 (1970).

PIETER J.A. NUYENS